

ปัญหาทางกฎหมายในการบริหารกองทุนยุติธรรมตามพระราชบัญญัติกองทุนยุติธรรม พ.ศ. 2558
Legal problems related to justice fund management according to the justice fund
act B.E. 2558 (2015)

มยุรี จำจรัส¹ และ จิรศักดิ์ รอดจันทร์²

^{1,2}คณะนิติศาสตร์ ปรีดี พนมยงค์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต

Mayuree Jumjarus¹ and Jirasak Rodjun²

^{1,2}Laws Program Pridi Banomyong Faculty of Law, Dhurakij Pundit University

รับบทความ (Received): 28 พฤศจิกายน 2561, แก้ไขบทความ (Revised): 20 ธันวาคม 2561, ยอมรับการตีพิมพ์ (Accepted): 23 เมษายน 2562

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงปัญหาทางกฎหมายในการบริหารกองทุนยุติธรรมตามพระราชบัญญัติกองทุนยุติธรรม พ.ศ. 2558 ในเรื่องการให้ความช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมาย การบริหารของกองทุนยุติธรรม การแก้ไขปัญหาและข้อเสนอแนะการให้ความช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมาย ในการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมตามพระราชบัญญัติกองทุนยุติธรรม พ.ศ. 2558 ดำเนินการเก็บข้อมูลโดยการศึกษาทางเอกสาร และการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ทรงคุณวุฒิจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานของกองทุนยุติธรรม จากผลการวิจัย พบว่า ข้อกฎหมายเกี่ยวกับการให้ความช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมาย ตามพระราชบัญญัติกองทุนยุติธรรม พ.ศ. 2558 มีปัญหาในการตีความ และการบังคับใช้กฎหมาย หากแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติกองทุนยุติธรรม พ.ศ. 2558 จะสามารถให้ความช่วยเหลือประชาชนให้สามารถเข้าถึงความยุติธรรม และเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมได้ตรงตามเจตนารมณ์ในการเป็นแหล่งเงินทุนสำหรับให้ความช่วยเหลือประชาชนในการดำเนินคดี การขอปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลย การถูกละเมิดสิทธิมนุษยชน และการสนับสนุนโครงการให้ความรู้ทางกฎหมายแก่ประชาชน และปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติทางกฎหมายบางประการตามพระราชบัญญัติกองทุนยุติธรรม พ.ศ. 2558 ที่ยังไม่สามารถให้ความช่วยเหลือได้ บางส่วนยังไม่สมบูรณ์ ขาดความชัดเจน และโครงสร้างการบริหารกองทุนยุติธรรม สมควรมีรูปแบบเป็นหน่วยงานที่ให้บริการสาธารณะ ในรูปองค์การมหาชนที่ไม่แสวงหากำไร อยู่ภายใต้การกำกับดูแลของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม บริหารงานโดยคณะกรรมการกองทุนยุติธรรมมีหน่วยงานกลาง และหน่วยงานระดับจังหวัดเพื่อให้

เกิดความคล่องตัวและรวดเร็วในการให้ความช่วยเหลือประชาชนในการให้บริการ การบริหารต้องมีความเป็นเอกภาพ อิสระ มีความชัดเจน และมีหน่วยตรวจสอบและประเมินภายในองค์กรเพื่อความโปร่งใส สามารถตรวจสอบการดำเนินงานของกองทุนยุติธรรมได้อย่างมีมาตรฐานและมีประสิทธิภาพสูงสุด และผู้เขียนมีข้อเสนอแนะเพื่อแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติกองทุนยุติธรรม พ.ศ. 2558 ในประเด็น ดังนี้ เพิ่มนิยามศัพท์ คำว่า การดำเนินคดี หมายความว่า การดำเนินการในกระบวนการยุติธรรมในทุกขั้นตอน ตั้งแต่ก่อนฟ้องคดี ระหว่างฟ้องคดี หรือภายหลังคดี ผู้บริจาคเงินให้แก่กองทุนมีสิทธินำจำนวนเงินที่บริจาคไปหักเป็นค่าลดหย่อนหรือรายจ่ายตามประมวลรัษฎากร การเพิ่มวงเงินเพื่อให้กองทุนยุติธรรมมีสภาพคล่อง ไม่เกินร้อยละสิบของจำนวนเงินเฉพาะส่วนที่นำส่งคลัง โดยความเห็นชอบของกระทรวงการคลัง กำหนดให้กองทุนยุติธรรมมีวัตถุประสงค์ในการช่วยเหลือประชาชนไทยทั้งในและนอกราชอาณาจักร รวมถึงการให้ความช่วยเหลือคนต่างด้าวที่เข้ามาในราชอาณาจักรไทย กำหนดให้พนักงานกองทุนยุติธรรมเป็นเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญา การพิจารณาเพิ่มเติมการขอลดหย่อนชั่วคราว ผู้ต้องหาหรือจำเลยเรื่องหลักเกณฑ์การพิจารณาฐานะของผู้จะได้รับความช่วยเหลือจากกองทุน และยกเลิกหลักเกณฑ์การพิจารณาช่วยเหลือผู้ถูกละเมิดสิทธิมนุษยชน การกำหนดให้มีผู้ค้ำประกัน ผู้ต้องหาหรือจำเลยเพิ่มเติม คือ บุคคลอื่นใด หรือมีหลักทรัพย์มาค้ำประกันได้ การให้ความช่วยเหลือ ผู้ได้รับผลกระทบจากกระบวนการยุติธรรม และเพิ่มเติมการช่วยเหลือเยียวยาความเสียหาย คือ ค่าทดแทนการถูกคุมขัง และข้อสงวนสิทธิในคำรักษาพยาบาล และกำหนดให้มีการอุทธรณ์คำสั่งไม่อนุมัติ ให้ความช่วยเหลือของกองทุนยุติธรรม

คำสำคัญ : กองทุนยุติธรรม, การช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมาย, กลุ่มเปราะบาง

Abstract

This research aims to study the legal problems concerning justice funds management according to the Justice Fund Act B.E. 2558 (2015) in terms of the provision of assistance for the public about the Justice Fund Management Laws, solutions to the problems relating to the access to legal aid in justice systems under the Justice Fund Act B.E. 2558 (2015). The data were collected from documentary research and in-depth interviews with experts from relevant agencies associated with justice funds management. According to the study, it was found that legislation on legal aid for the public under the Justice Fund Act B.E. 2558 (2015) had a problem on the interpretation

and enforcement of the law. If the Justice Fund Act B.E. 2558 (2015) were amended, it would be able to provide legal aid for the public to get access to justice and justice procedures in accordance with the intention of the funding for public assistance in litigation, temporary releases for the offender or defendant, human rights abuses, and support for legal education for the public and amendments to some legal provisions under the Justice Fund Act B.E. 2558 (2015) which are incomplete and unclear. Funds management structure should be formulated as a non-profit public service organization under the supervision of the Minister of Justice. It shall be managed by the Justice Fund Committee, where there are the central organization and provincial organizations for agility and rapid assistance for the public regarding service provision. The management must be independent, clear, inspected and evaluated within the organization in order to be transparent and for the high performance of justice funds management that complies with the standardized manner. The author has proposed to amend the Justice Fund Act B.E. 2558 (2015) as follows: Add the term of prosecution which means the process of justice in all stages from before the prosecution until after the case is finished. The donors can use financial donation to deduct their taxes under the Revenue Code on Exemption of Taxes, raising the Funds Capital for the Justice Funds for no less than ten percent of the specific money that shall be delivered to the Treasury with the approval of the Ministry of Finance. The purpose of justice funds is to assist people in both inside and outside the country, including the assistance provided to the foreigners who come to the Kingdom of Thailand. It is determined that employees of the Justice Funds shall be the officers under the Criminal Code. It is suggested to provide additional consideration on temporary releasing of the offender or defendant regarding the criteria for the consideration of statuses of the person applying for the assistance from the Funds. Also, the cancellation of the criteria for the consideration of helping the human rights abused person is proposed. It is determined that there shall be additional guarantors for the offender or defendant that can be any person or any securities to be secured. The provision of assistance for those affected by the judicial process and

additional remedy for damages, which is the compensation for detainees, and the exception for medical expenses, are recommended. It is specified that there should be appeals to the disapproval order for the assistance from the Justice Funds.

Keywords: Justice Fund, Legal Aid, Vulnerable Population

บทนำ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ได้บัญญัติเนื้อหาสาระสำคัญในการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนให้ประชาชนมีบทบาทและมีส่วนร่วมในการปกครอง โดยที่ มาตรา 4 ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิ เสรีภาพ และความเสมอภาคของบุคคล ย่อมได้รับความคุ้มครอง โดยปวงชนชาวไทยย่อมได้รับความคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญเสมอกัน และมาตรา 68 กำหนดให้รัฐสมควรจัดระบบการบริหารงานในกระบวนการยุติธรรมให้ครบทุกด้านอย่างมีประสิทธิภาพ เป็นธรรม และไม่เลือกปฏิบัติ และประชาชนสามารถเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้โดยสะดวก รวดเร็ว และไม่เสียค่าใช้จ่ายสูงเกินควร มีมาตรการคุ้มครองเจ้าหน้าที่ของรัฐให้สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้โดยเคร่งครัดปราศจากการแทรกแซงหรือการครอบงำ โดยสามารถให้ความช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมายที่จำเป็นและเหมาะสมแก่ผู้ยากไร้หรือผู้ด้อยโอกาสในการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม รวมถึงการจัดหาทนายความให้ด้วยประกอบกับนโยบายรัฐบาล ที่ได้มีการแถลงต่อสภานิติบัญญัติแห่งชาติ เมื่อวันที่ 12 กันยายน 2557 ข้อ 11.5 กำหนดให้ต้องมีการส่งเสริมกองทุนยุติธรรมเพื่อคุ้มครองคนยากจน ยากไร้ และด้อยโอกาส ปกป้องคุ้มครอง ผู้ถูกล่วงละเมิดสิทธิและเสรีภาพ และยุทธศาสตร์ของประเทศ เกี่ยวกับการลดความเหลื่อมล้ำในสังคม อันเนื่องมาจากปัญหาในการเข้าถึงความยุติธรรมเป็นเรื่องที่ยากสำหรับประชาชน ซึ่งมีฐานะยากจนหรือด้อยโอกาสที่ไม่ได้รับความเป็นธรรม บทความนี้จึงมุ่งศึกษาถึงปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการบริหารกองทุนยุติธรรมตามพระราชบัญญัติกองทุนยุติธรรม พ.ศ. 2558 ในเรื่องการให้ความช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมายของกองทุนยุติธรรม ตามพระราชบัญญัติกองทุนยุติธรรม พ.ศ. 2558 การบริหารของกองทุนยุติธรรม เกี่ยวกับโครงสร้างและกลไกการบริหารจัดการ รูปแบบ วิธีการ แนวทางการบริหารงานของกองทุนยุติธรรม และการประเมินผลและการตรวจสอบ และข้อเสนอแนะการให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ประชาชนในการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมตามพระราชบัญญัติกองทุนยุติธรรม พ.ศ. 2558

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาถึงการให้ความช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมายของกองทุนยุติธรรมตามพระราชบัญญัติกองทุนยุติธรรม พ.ศ. 2558 ประกอบระเบียบ ประกาศหลักเกณฑ์ และคำสั่งที่เกี่ยวข้อง
2. เพื่อศึกษาถึงการบริหารของกองทุนยุติธรรม เกี่ยวกับโครงสร้างและกลไกการบริหารจัดการรูปแบบ วิธีการ แนวทางการบริหารงานของกองทุนยุติธรรม และการประเมินผลและการตรวจสอบ
3. เพื่อศึกษาถึงการแก้ไขปัญหาและข้อเสนอแนะการให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ประชาชนในการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมตามพระราชบัญญัติกองทุนยุติธรรม พ.ศ. 2558

ระเบียบวิธีวิจัย

วิธีวิจัยนี้ เป็นการศึกษาวิจัยเอกสาร (Documentary Research) โดยศึกษาค้นคว้าและรวบรวมข้อมูล (Data Collection) เกี่ยวกับกองทุนยุติธรรมตามพระราชบัญญัติกองทุนยุติธรรม พ.ศ. 2558 จากวิทยานิพนธ์ ตำรา หนังสือ บทความ และจากการสัมภาษณ์นักวิชาการ แล้วนำข้อมูลมาวิเคราะห์ร่วมกัน โดยนำมาจากแหล่งการจัดทำข้อมูลโดยตรง จากนั้น นำข้อมูลทั้งหมด มาตรวจสอบวิเคราะห์ความถูกต้องถึงสภาพปัญหาเกี่ยวกับกองทุนยุติธรรม ตลอดจนศึกษา หลักการทางกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ทั้งในและต่างประเทศ เพื่อสรุปและเสนอแนะเกี่ยวกับการดำเนินงานของกองทุนยุติธรรมให้เกิดความชัดเจน และสอดคล้องกับหลักความเป็นสากลของกฎหมายมหาชน สอดคล้องกับหลักการปกครองระบอบเสรีประชาธิปไตย และเพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในทางปฏิบัติเกี่ยวกับการดำเนินงานกองทุนยุติธรรมต่อไป

ผลการวิจัย

กองทุนยุติธรรมได้ให้ความช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมาย ตั้งแต่ก่อนมีพระราชบัญญัติกองทุนยุติธรรม พ.ศ. 2558 จนถึงปัจจุบัน ปรากฏจำนวนประชาชนที่มาขอรับความช่วยเหลือ ตั้งแต่ปีงบประมาณ พ.ศ. 2551 ถึงปีงบประมาณ พ.ศ. 2561 โดยมียอดผู้ขอรับความช่วยเหลือรวม 38,816 ราย และมีแนวโน้มว่าจะมีประชาชนมาขอรับความช่วยเหลือเพิ่มสูงมากขึ้น ดังตารางต่อไปนี้

ตาราง 1 สถิติผลการดำเนินงานกองทุนยุติธรรม ปีงบประมาณ 2551-2561 ข้อมูล ณ วันที่ 30 กันยายน 2561

ปีงบประมาณ	รับคำขอ	อนุมัติ		ไม่อนุมัติ		ยุติเรื่อง		รวมผลการพิจารณา		ระหว่างดำเนินการ
		ราย	เรื่อง	ราย	เรื่อง	ราย	เรื่อง	ราย	เรื่อง	
2551	470	157	282	210	322	103	170	470	774	0
2552	594	179	331	128	213	287	463	594	1,007	0
2553	1,402	933	1,269	191	296	278	428	1,402	1,993	0
2554	3,224	1,770	2,785	840	1,649	614	845	3,224	5,279	0
2555	1,840	718	1,026	508	792	614	1,024	1,840	2,842	0
2556	2,985	811	1,430	1,829	3,459	345	619	2,985	5,508	0
2557	2,379	1,015	1,679	717	1,164	647	1,150	2,379	3,993	0
2558	4,542	2,089	2,347	1,623	2,028	830	1,027	4,542	5,402	0
2559	4,529	1,820	2,257	1,597	2,186	1,112	1,619	4,529	6,062	0
2560	7,785	3,176	3,594	2,480	3,576	2,129	2,382	7,785	9,552	0
2561	9,066	3,092	3,535	4,004	4,465	1,432	1,647	8,528	9,647	538
รวม	38,816	15,760	20,535	14,127	20,150	8,391	11,374	38,278	52,059	538

จากการศึกษาปัญหาทางกฎหมายในการบริหารกองทุนยุติธรรมตามพระราชบัญญัติกองทุนยุติธรรม พ.ศ. 2558 ผู้เขียนได้ข้อสรุปการวิเคราะห์ปัญหาทางกฎหมาย ดังนี้

1. การให้ความช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมายของกองทุนยุติธรรม

ปัญหาการใช้ การตีความบทบัญญัติของกฎหมายให้ตรงตามเจตนารมณ์ อย่างถ่องแท้และมีความชัดเจนในการตีความ และบังคับใช้กฎหมายในการช่วยเหลือประชาชนอย่างมีมาตรฐานเดียวกัน ดังนี้

1.1 การตีความคำว่า การดำเนินคดี หากตีความตามความหมายอย่างแคบว่า หมายรวมถึงเฉพาะคดีที่เข้าสู่การพิจารณาของศาล จะทำให้ประชาชนไม่สามารถเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมตั้งแต่ต้นทาง ดังนั้น เพื่อความชัดเจน จึงสมควรเพิ่มนิยามศัพท์ คำว่า การดำเนินคดี หมายความว่า การดำเนินการในกระบวนการยุติธรรมในทุกขั้นตอนตั้งแต่ก่อนฟ้องคดี ระหว่างฟ้องคดี หรือภายหลังคดี ตามมาตรา 3 แห่งพระราชบัญญัติกองทุนยุติธรรม พ.ศ. 2558

1.2 การให้ขอบเขตของคำว่า คนยากไร้ ยากจน จำเป็นต้องมีฐานในการอ้างอิงไม่ว่า จะเป็นฐานข้อมูลผู้มีรายได้น้อยซึ่งได้มีการลงทะเบียนรับสวัสดิการแห่งรัฐ ปี พ.ศ. 2560 ของกรมบัญชีกลาง กระทรวงการคลัง ข้อมูลการชำระภาษีของผู้ขอรับความช่วยเหลือ ซึ่งแสดงต่อกรมสรรพากร จะสามารถ

พิจารณาตามหลักเกณฑ์มาตรา 28 (2) ในเรื่องฐานะของผู้จะได้รับความช่วยเหลือจากกองทุนยุติธรรม ซึ่งนำมาเป็นเกณฑ์ในการพิจารณาให้ความช่วยเหลือประชาชนในการดำเนินคดี และการถูกละเมิดสิทธิมนุษยชนเท่านั้น ประเด็นการดูแลคุ้มครองฐานะทางเศรษฐกิจของผู้จะได้รับความช่วยเหลือจากกองทุนยุติธรรม เป็นการนำหลักการสังคมสงเคราะห์ ทฤษฎีการเกื้อกูลของคนในสังคม และทฤษฎีการระดมทรัพยากร เพื่อนำเงินรายได้จากงบประมาณแผ่นดิน หรือจากการบริจาคมาช่วยเหลือเพื่อให้โอกาสในการช่วยเหลือผู้ยากไร้ ที่ไม่สามารถเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้ด้วยตนเอง จึงสมควรกำหนดหลักเกณฑ์การพิจารณาฐานะของผู้ที่จะได้รับความช่วยเหลืออย่างชัดเจน รอบคอบ และมีข้อมูลประกอบการพิจารณาที่เป็นมาตรฐานเดียวกัน

1.3 การให้ความช่วยเหลือในการขอลปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลย ซึ่งแม้จะมีข้อจำกัดในเรื่องของอิสรภาพที่จะต้องพิจารณาด้วยความรวดเร็ว เพื่อให้สอดคล้องตามมาตรฐานสากล และรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 29 วรรคสอง ที่บัญญัติว่า ในคดีอาญาให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีความผิด และก่อนมีคำพิพากษาอันถึงที่สุดแสดงว่าบุคคลใดได้กระทำความผิด จะปฏิบัติต่อบุคคลนั้นเสมือนเป็นผู้กระทำความผิดมิได้ ซึ่งต้องพิจารณาว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยที่ขอรับความช่วยเหลือ มีความสามารถที่จะเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้ด้วยตนเองหรือไม่ จึงสมควรมีการปรับปรุงแก้ไขกฎหมาย โดยให้การขอลปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลยต้องพิจารณาฐานะของผู้จะได้รับความช่วยเหลือจากกองทุนยุติธรรม ตามมาตรา 28 (2) แห่งพระราชบัญญัติกองทุนยุติธรรม พ.ศ. 2558 ด้วย เนื่องจากปัจจุบันมีการวางหลักเกณฑ์ไว้ตามระเบียบคณะกรรมการกองทุนยุติธรรมว่าด้วย หลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการขอลปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลย พ.ศ. 2559 โดยกำหนดให้การพิจารณาฐานะของผู้ที่จะได้รับความช่วยเหลือเป็นเพียงข้อควรคำนึงถึงเท่านั้น ซึ่งทำให้เกิดความลักลั่นในการใช้การตีความกฎหมาย

1.4 กรณีการละเมิดสิทธิมนุษยชน เมื่อมีผู้ถูกละเมิดสิทธิมนุษยชน ประชาชนจำต้องได้รับการเยียวยาจากรัฐ แต่กำหนดหลักเกณฑ์การพิจารณาเรื่องฐานะทางเศรษฐกิจของผู้จะได้รับความช่วยเหลือจากกองทุนยุติธรรม จึงขัดต่อหลักสิทธิมนุษยชน อันจะนำมาสู่ความไม่เท่าเทียมและความไม่เป็นธรรม ซึ่งเป็นหน้าที่ที่รัฐจะต้องช่วยเหลือประชาชนอันเกิดจากการละเมิดสิทธิมนุษยชน เพื่อให้สิทธิในการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมขั้นพื้นฐานแก่ประชาชน จึงสมควรยกเลิกการนำหลักเกณฑ์ตามมาตรา 28 (2) มาใช้เป็นหลักเกณฑ์ในการพิจารณาช่วยเหลือผู้ถูกละเมิดสิทธิมนุษยชน

1.5 กองทุนยุติธรรม ให้ความช่วยเหลือประชาชนในกระบวนการยุติธรรม ทั้งต้นทาง กลางทาง และปลายทาง โดยเริ่มจากการส่งเสริมและป้องกัน ดังนี้ (1) ต้นทาง กองทุนยุติธรรมสนับสนุนค่าใช้จ่าย

ในการจัดโครงการให้ความรู้ทางกฎหมายแก่ประชาชน เพื่อส่งเสริมความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกฎหมาย เพื่อให้ประชาชนได้มีความรู้ความเข้าใจ และตระหนักรู้เพื่อช่วยกันป้องกันสังคมให้มีความสงบเรียบร้อย และปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน หากมีปัญหามาสามารถระงับข้อพิพาทเบื้องต้นด้วยการไกล่เกลี่ย โดยสนับสนุนค่าใช้จ่ายในการดำเนินคดีที่เกิดขึ้นก่อนฟ้อง (2) กลางทาง กองทุนยุติธรรมให้ความช่วยเหลือค่าใช้จ่ายแก่ประชาชนในการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางสังคม เพื่อให้ประชาชนที่ไม่มีความสามารถทางเศรษฐกิจมีความเดือดร้อน ยากไร้ โดยค่าใช้จ่ายที่ให้ความช่วยเหลือประกอบด้วย ค่าใช้จ่ายในการดำเนินคดี และค่าใช้จ่ายในการขอลปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลย (3) ปลายทาง หากปรากฏกรณีประชาชนถูกละเมิดสิทธิมนุษยชนหรือผู้ได้รับผลกระทบจากการถูกละเมิดสิทธิมนุษยชน จะได้รับการเยียวยาจากรัฐตามมาตรฐานสากลในเรื่องสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐานที่รัฐต้องให้การปกป้องคุ้มครองให้ความปลอดภัยแก่ประชาชนจากการละเมิดที่เกิดขึ้น

2. การบริหารจัดการของกองทุนยุติธรรม จากการศึกษาพบว่า

2.1 เรื่องการบริหารจัดการ มีการมอบหมายให้สำนักงานยุติธรรมจังหวัดทุกจังหวัด ซึ่งสังกัดกระทรวงยุติธรรมปฏิบัติภารกิจกองทุนยุติธรรม แต่เนื่องจากประชาชนซึ่งเป็นผู้มีรายได้น้อย รวมถึงกลุ่มเปราะบาง เช่น ชนกลุ่มน้อย คนไร้รัฐ ผู้แสวงหาที่พักพิง ผู้อพยพ แรงงานอพยพ ผู้ลี้ภัย หรือผู้พลัดถิ่น และชาวต่างชาติซึ่งเข้าเมืองอย่างถูกต้องตามกฎหมาย ยังไม่รู้ รัับทราบถึงภารกิจของกองทุนยุติธรรม ในการเป็นแหล่งเงินทุนให้ความช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมาย จึงทำให้ยังปรากฏความเหลื่อมล้ำทางสังคมอยู่ในปัจจุบัน หากกองทุนยุติธรรมมีความเป็นอิสระในการบริหารจัดการ และมีโครงสร้างหน่วยงานที่ชัดเจน จะสามารถให้ความช่วยเหลือประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ และสร้างการรับรู้ได้อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น จึงได้เสนอแนวทางดังนี้ แนวทางที่หนึ่ง จากการสัมภาษณ์เชิงลึก ได้ให้ข้อเสนอแนะว่า กองทุนยุติธรรม สมควรมีโครงสร้างการบริหาร โดยมีหน่วยงานรับผิดชอบเพื่อให้ประชาชนได้เข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้โดยง่าย และได้รับการปกป้องคุ้มครองจากรัฐภายใต้รัฐธรรมนูญ และมีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี โดยเฉพาะอย่างยิ่งการขับเคลื่อนนโยบาย และยุทธศาสตร์การอำนวยความสะดวกยุติธรรมเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางสังคม สมควรจัดรูปโครงสร้างของหน่วยงาน ยกฐานะกองทุนยุติธรรม เป็นหน่วยงานระดับกรม และมีหน่วยงานระดับภูมิภาค ซึ่งในเบื้องต้นไม่จำเป็นต้องมีหน่วยงานระดับภูมิภาคครบทุกจังหวัด โดยผู้เขียนพบว่า รูปแบบโครงสร้างและการบริหารแบบราชการ มีกฎหมายและระเบียบปฏิบัติของทางราชการที่เคร่งครัด และมีสายการบังคับบัญชาที่ส่งผลต่อความคล่องตัวในการช่วยเหลือประชาชน และแนวทางที่สอง กองทุนยุติธรรมสมควรมีโครงสร้างการบริหารที่มีความเป็นอิสระ โดยมีรูปแบบเป็นองค์การมหาชน มีฐานะเป็นหน่วยงานของรัฐที่เป็นนิติบุคคลขับเคลื่อนโดยเจ้าหน้าที่

ของรัฐ ตามพระราชบัญญัติองค์การมหาชน พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2559 ในการทำหน้าที่ จัดทำบริการสาธารณะ โดยใช้เงินทุนจากงบประมาณแผ่นดิน ซึ่งเป็นองค์การมหาชนที่ไม่แสวงหากำไร ภายใต้การกำกับ ควบคุม ดูแล โดยรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม มีคณะกรรมการกองทุนยุติธรรม เป็นผู้กำหนดแนวทางการดำเนินงาน วางนโยบาย และแผนงานเพื่อขับเคลื่อนกองทุนยุติธรรม ได้มีความคล่องตัว มีระบบการควบคุมตรวจสอบ ที่มีประสิทธิภาพ และมีความอิสระ จึงเห็นสมควรมีการ บริหารแบบเอกชน ตามแนวทางที่สอง เพื่อให้การบริหารมีอิสระ มุ่งเน้นการบริการประชาชนด้วยความ รวดเร็ว ไม่ยึดกฎหมายและระเบียบปฏิบัติที่เคร่งครัด หากแต่มีหน่วยงานตรวจสอบและประเมินเข้ามา เป็นผู้ทำหน้าที่กำกับดูแล เนื่องจากปัจจุบัน กองทุนยุติธรรมมีโครงสร้างเป็นนิติบุคคลซ้อนนิติบุคคล มีความซับซ้อน การบริหารจัดการยังขาดความชัดเจน และคล่องตัว องค์กรมีขนาดเล็ก โครงสร้าง ไม่สามารถที่จะรองรับและขับเคลื่อนงานให้มีประสิทธิภาพสูงสุดได้ ประกอบกับอัตรากำลังไม่สอดคล้อง กับภาระงานที่เข้ามาเป็นปริมาณมาก

จากการให้ความช่วยเหลือของกองทุนยุติธรรมในปีงบประมาณ พ.ศ. 2561 มีผู้ขอรับ ความช่วยเหลือภาพรวมทั้งประเทศ จำนวน 9,066 ราย แบ่งตามรายภาค และจังหวัด ดังตารางแสดงผล การดำเนินงาน ซึ่งปริมาณคำขอตั้งแต่ปี 2551 – 2561 มีปริมาณคำขอรับความช่วยเหลือของประชาชน เพิ่มขึ้นในปี 2561 อย่างมีนัยยะสำคัญ ดังตารางแสดงผลการดำเนินงานกองทุนยุติธรรมภาพรวม ทั้งประเทศ ดังนี้

ตาราง 2 แสดงผลการดำเนินงานกองทุนยุติธรรมภาพรวมทั้งประเทศ (ตั้งแต่วันที่ 1 ต.ค.2560-30 ก.ย.2561)

ลำดับ	ภาค	ผลการดำเนินงานปี 2561			ร้อยละ	จังหวัดที่ยื่น คำขอมากที่สุด
		ยื่นคำขอฯ	ดำเนินการ แล้วเสร็จ	ระหว่าง ดำเนินการ		
1.	กรุงเทพมหานคร	2,173	1,956	217	9.99	กรุงเทพมหานคร
2.	เหนือ	1,461	1,420	41	2.81	นครสวรรค์
3.	ตะวันออกเฉียงเหนือ	2,434	2,304	130	5.35	นครราชสีมา
4.	กลาง	1,333	1,290	43	3.23	เพชรบุรี
5.	ตะวันออก	685	626	59	8.62	ชลบุรี
6.	ใต้	794	756	38	4.79	สตูล
7.	3 จังหวัดชายแดนใต้	186	176	10	5.38	ปัตตานี
รวม		9,066	8,528	538		

2.2 การดำเนินงานทั้งด้านนโยบาย ยุทธศาสตร์ และแผนปฏิบัติการ รวมถึงการประสานงานและบูรณาการความร่วมมือกับส่วนราชการทั้งในส่วนกลาง ระดับจังหวัด และหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมที่เกี่ยวข้อง เพื่อประสานการให้ความช่วยเหลือประชาชนที่ได้รับความเดือดร้อนในมิติต่าง ๆ ต้องมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลอย่างเป็นรูปธรรม เนื่องจาก คำขอรับความช่วยเหลือมีจำนวนเพิ่มสูงขึ้น เพื่อให้ความช่วยเหลือตั้งแต่ต้นทาง เช่น การให้ความรู้ทางกฎหมาย การไกล่เกลี่ยก่อนที่จะเป็นคดีเข้าสู่การพิจารณาในชั้นศาลกลางทาง ในการช่วยเหลือในการดำเนินคดี และการขอลปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลย และปลายทาง คือ การเยียวยาผู้ถูกละเมิดสิทธิมนุษยชน จะสามารถช่วยเหลือได้อย่างทันท่วงที ประกอบกับมีความจำเป็นต้องมีการประสานความร่วมมือกับศูนย์ยุติธรรมชุมชน ซึ่งเป็นตัวแทนในระดับพื้นที่ มีบทบาทใกล้ชิดกับประชาชน สามารถรู้ถึงทุกข์สุขของประชาชนในระดับพื้นที่เพื่อเข้ามามีส่วนร่วมในการบูรณาการงานร่วมกัน จะช่วยลดค่าใช้จ่ายของประชาชนในการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม เช่น ค่าเดินทาง ค่าที่พัก และสามารถให้ชุมชนเพื่อแก้ปัญหา หรือรับฟังปัญหา และส่งต่อความต้องการมายังกองทุนยุติธรรมในพื้นที่แต่ละจังหวัดได้

2.3 ส่งเสริมมาตรการเรื่องการหาแหล่งเงินรายได้เข้ากองทุนยุติธรรม โดยที่สมควรมีการสนับสนุนเงินงบประมาณให้เพียงพอ และเสนอแนะแนวทาง โดยสมควรแก้ไขเพิ่มเติมมาตรา 7 (4) แห่งพระราชบัญญัติกองทุนยุติธรรม พ.ศ. 2558 กรณี เงินหรือทรัพย์สินที่มีผู้บริจาคให้กองทุน ผู้บริจาคสามารถนำไปหักลดหย่อนภาษีได้ ตามประมวลรัษฎากรว่าด้วยการยกเว้นรัษฎากร และสมควรมีการเพิ่มเติมวงเงินเพื่อให้อำนาจกองทุนยุติธรรมมีสภาพคล่องในการให้ความช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมาย และการบริหารจัดการกองทุนยุติธรรม จากไม่เกินร้อยละห้า เป็นไม่เกินร้อยละสิบของจำนวนเงินเฉพาะส่วนที่นำส่งคลังโดยความเห็นชอบของกระทรวงการคลัง ตามมาตรา 8 แห่งพระราชบัญญัติกองทุนยุติธรรม พ.ศ. 2558 ทั้งนี้ตามทฤษฎีการระดมทรัพยากร และทฤษฎีการเกื้อกูล

โดยผู้เขียน ได้นำข้อมูลการให้ความช่วยเหลือในปีงบประมาณ พ.ศ. 2561 จาก 4 ภารกิจ ประกอบด้วย (1) การให้ความช่วยเหลือประชาชนในการปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลย (2) การให้ความช่วยเหลือประชาชนในการดำเนินคดี (3) การช่วยเหลือผู้ถูกละเมิดสิทธิมนุษยชน และ (4) การสนับสนุนโครงการให้ความรู้ทางกฎหมายแก่ประชาชน ซึ่งมียอดเงินให้ความช่วยเหลือรวมแล้ว จำนวน 208,675,846.50 บาท ทั้งนี้ยังไม่รวมค่าบริหารจัดการกองทุนยุติธรรมดังนี้

ตาราง 3 แสดงค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานกองทุนยุติธรรม (ตั้งแต่วันที่ 1 ต.ค.2560 - 30 ก.ย.2561)

รายการ	จำนวน (บาท)	เฉลี่ยเดือนละ	ร้อยละ
ค่าใช้จ่ายในการปล่อยตัวชั่วคราวผู้ต้องหา	185,786,606.00	15,482,217.17	89.03
ค่าใช้จ่ายในการดำเนินคดี	21,606,546.50	1,800,545.55	10.35
ค่าทนายความ	16,178,031.50	1,348,169.30	
ค่าธรรมเนียมศาล	4,888,519.00	407,376.59	
ค่าตรวจพิสูจน์หลักฐาน	482,848.00	40,237.34	
ค่าพาหนะที่פק	57,148.00	4,762.34	
เงินช่วยเหลือผู้ถูกละเมิดสิทธิมนุษยชนฯ	14,100.00	1,175.00	0.01
ค่าใช้จ่ายในการให้ความรู้ทางกฎหมาย	1,268,594.00	105,716.17	0.61
รวม	208,675,846.50*	17,389,653.88	100.00

* หมายเหตุ รวมค่าใช้จ่ายทั้งสิ้นจำนวน 208,675,846.50 บาท เฉลี่ยใช้จ่ายเดือนละ 17,389,653.88 บาท ยังไม่ได้รวมค่าใช้จ่ายในการบริหารจัดการกองทุนยุติธรรม

3. ช่องว่างหรือข้อจำกัดการให้ความช่วยเหลือของกองทุนยุติธรรม

เมื่อบังคับใช้พระราชบัญญัติกองทุนยุติธรรม พ.ศ. 2558 มาระยะหนึ่ง จึงพบช่องว่างหรือข้อจำกัดการให้ความช่วยเหลือของกองทุนยุติธรรม ประกอบด้วย

3.1 การช่วยเหลือประชาชนในการดำเนินคดี ยังไม่ครอบคลุมถึงการให้ความช่วยเหลือก่อนการฟ้องคดี ซึ่งเดิมใช้ระเบียบกระทรวงยุติธรรม ว่าด้วยกองทุนยุติธรรม พ.ศ. 2553 การให้ความช่วยเหลือในการดำเนินคดี เกี่ยวกับการตรวจพิสูจน์ความเป็นทายาท (DNA) การตรวจจริงวัดที่ดิน การตรวจแผนที่ภาพถ่ายทางอากาศ การตรวจลายพิมพ์นิ้วมือ สามารถที่จะให้ความช่วยเหลือได้ แต่ปัจจุบันไม่สามารถให้ความช่วยเหลือค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นก่อนการดำเนินคดีได้ เพราะปัญหาการตีความกฎหมายที่ว่า การดำเนินคดีต้องอยู่ในระหว่างพิจารณาในชั้นศาลเท่านั้น ทำให้เห็นว่า การดำเนินคดี เป็นไปตามความหมายอย่างแคบ ไม่สามารถให้ความช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมายตั้งแต่ต้นทางของกระบวนการยุติธรรม อันขัดต่อเจตนารมณ์ของกฎหมาย จึงสมควรแก้ไขเพิ่มเติม นิยามศัพท์ คำว่า การดำเนินคดี ให้สามารถช่วยเหลือในการดำเนินการในกระบวนการยุติธรรมในทุกขั้นตอนตั้งแต่ก่อนฟ้องคดี ระหว่างฟ้องคดี หรือภายหลังคดี

3.2 คนไทยซึ่งอยู่ในต่างแดน หรือกลุ่มเปราะบางไม่สามารถขอรับความช่วยเหลือทางกฎหมายได้ ผู้เขียน จึงเห็นสมควรปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติม โดยมีมาตรการให้ความช่วยเหลือคนไทยในต่างแดน และกลุ่มเปราะบาง

3.3 แหล่งเงินรายได้ของกองทุนยุติธรรม เนื่องจาก ค่าขอรับความช่วยเหลือเพิ่มสูงขึ้น จะส่งผลต่อเงินรายได้ของกองทุนยุติธรรม และอาจขาดสภาพคล่อง หากไม่มีการเตรียมความพร้อมรองรับ แม้จะมีมาตรการทางภาษีให้แก่ผู้บริจาคเงินหรือทรัพย์สินให้แก่กองทุน จึงสมควรมีการแก้ไขเพิ่มเติม มาตรา 7 แห่งพระราชบัญญัติกองทุนยุติธรรม พ.ศ. 2558 ระบุให้ชัดเจนว่า เงินหรือทรัพย์สินที่มีผู้บริจาค ให้แก่กองทุน ผู้บริจาคสามารถนำไปหักลดหย่อนภาษีได้ ตามประมวลรัษฎากรว่าด้วยการยกเว้นรัษฎากร และมาตรา 8 โดยให้เพิ่มวงเงินโดยกำหนดให้กองทุนมีรายได้จากเงินที่ศาลสั่งบังคับกรณีผิดสัญญาประกัน ต่อศาลตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ค่าธรรมเนียมศาลตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณา ความแพ่ง และค่าปรับตามคำพิพากษาในคดีอาญา ทั้งนี้ ในอัตราไม่เกินร้อยละสิบของจำนวนเงินเฉพาะ ส่วนที่นำส่งคลังโดยความเห็นชอบของกระทรวงการคลัง

3.4 การกำหนดให้พนักงานกองทุนยุติธรรมเป็นเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญา ตามมาตรา 25 แห่งพระราชบัญญัติกองทุนยุติธรรม พ.ศ. 2558 เพื่อการปกป้องคุ้มครองเจ้าหน้าที่รัฐ และมีการลงโทษหากกระทำการโดยมิชอบในตำแหน่งหน้าที่

3.5 การกำหนดให้มีผู้ค้ำประกันผู้ต้องหาหรือจำเลยเพิ่มเติม เพื่อแก้ไขปัญหากรณีที่ต้องหา หรือจำเลยที่เป็นคนไร้ญาติ หรือแรงงานต่างด้าวที่เดินทางเข้าเมืองโดยถูกต้องตามกฎหมาย และไม่มีพฤติการณ์การหลบหนี หรือจะไปยุ่งเหยิงพยานหลักฐาน หรือจะไปก่อเหตุร้ายอันตรายประการอื่น สามารถให้บุคคลนอกเหนือจากตามมาตรา 30 วรรคสี่ แห่งพระราชบัญญัติกองทุนยุติธรรม พ.ศ. 2558 มาค้ำประกันได้ คือ บุคคลอื่นใด หรือมีหลักทรัพย์มาค้ำประกันได้

3.6 การช่วยเหลือผู้ถูกละเมิดสิทธิมนุษยชน ควรเพิ่มการให้ความช่วยเหลือ ผู้ได้รับผลกระทบ จากกระบวนการยุติธรรม และสมควรเพิ่มเติมการช่วยเหลือเยียวยาความเสียหาย ประกอบด้วย ค่าทดแทนการถูกคุมขัง และข้อสงวนสิทธิในค่ารักษาพยาบาล ภายในระยะเวลาสองปี ตามมาตรา 26 และมาตรา 31 แห่งพระราชบัญญัติกองทุนยุติธรรม พ.ศ. 2558

3.7 การกำหนดให้มีการอุทธรณ์คำสั่งไม่อนุมัติให้ความช่วยเหลือของกองทุนยุติธรรม เนื่องจาก ปัจจุบัน ไม่มีบทบัญญัติเรื่องการอุทธรณ์ตามพระราชบัญญัติกองทุนยุติธรรม พ.ศ. 2558 ที่กำหนดอำนาจ หน้าที่ให้คณะกรรมการกองทุนยุติธรรมพิจารณาอุทธรณ์

สรุปและอภิปรายผล

จากผลการวิจัย ผู้เขียนได้มีข้อเสนอแนะ ให้แก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติกองทุนยุติธรรม พ.ศ. 2558 เนื่องจาก กองทุนยุติธรรมเป็นหน่วยงานที่มีบทบาทในการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ ตลอดจนส่งเสริมสิทธิมนุษยชนของประเทศ สมควรมีการวางหลักเกณฑ์ กรอบแนวทางหรือขอบเขต ในการบังคับใช้ให้เกิดความชัดเจนมีความเหมาะสม และมีมาตรฐานในการช่วยเหลือประชาชน ให้เกิดประโยชน์ดังเจตนารมณ์ของกฎหมาย และสามารถให้ความช่วยเหลือคนไทยในต่างแดน และ กลุ่มเปราะบาง ได้ตามหลักสิทธิมนุษยชน สมควรปรับปรุงแบบโครงสร้างองค์กรของกองทุนยุติธรรม ให้มีการบริหารจัดการให้มีความคล่องตัว มีความเป็นอิสระ โดยเป็นหน่วยงานขึ้นตรงต่อรัฐมนตรีว่าการ กระทรวงยุติธรรม มีฐานะเป็นองค์การมหาชน ที่เป็นนิติบุคคล มีวัตถุประสงค์ในการช่วยเหลือ ประชาชนไทยทั้งในและนอกราชอาณาจักร รวมถึงการให้ความช่วยเหลือคนต่างด้าวที่เข้ามา ในราชอาณาจักรไทยในการบริการสาธารณะ บริหารงาน โดยคณะกรรมการกองทุนยุติธรรม และมีหน่วยงานกลางและหน่วยงานระดับจังหวัด ซึ่งจะให้องค์กรมีความชัดเจน และบริหาร เช่นเดียวกับเอกชน เน้นความรวดเร็วในการบริการประชาชน ไม่มีกฎหมายและระเบียบปฏิบัติที่เคร่งครัด แต่ให้หน่วยงานมีระบบตรวจสอบและประเมินที่มีประสิทธิภาพในการเป็นแหล่งเงินทุนสำหรับ ให้ความช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมายด้วยบริการกองทุนยุติธรรม เพื่อลดความเหลื่อมล้ำ ในสังคมสำหรับประชาชนที่ไม่สามารถเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้ด้วยตนเอง และสมควร ช่วยเหลือด้วยหลักการสังคม เกื้อกูลกันทางสังคม และระดมทรัพยากรด้วยวิธีการบริจาค โดยผู้บริจาค สามารถนำไปหักลดหย่อนภาษีได้สองเท่า อันเป็นหลักการช่วยเหลือผู้ยากไร้ คนด้อยโอกาสในสังคม มีการกำหนดวงเงินนอกจากเงินงบประมาณที่ได้รับจัดสรร โดยการเพิ่มเติมวงเงินที่ศาลสั่งบังคับ กรณีผิดสัญญาประกันต่อศาลตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ค่าธรรมเนียมศาลตาม ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง และค่าปรับตามคำพิพากษาในคดีอาญา ทั้งนี้ ในอัตราไม่เกิน ร้อยละสิบโดยความเห็นชอบของกระทรวงการคลัง ซึ่งเป็นเพดานขั้นสูงเพื่อรองรับปริมาณคำขอ ที่จะสูงมากขึ้นในอนาคต โดยกระทรวงการคลังสามารถพิจารณาให้ความเห็นชอบได้ตามความจำเป็น หากปริมาณคำขอไม่มากก็สามารถให้ความเห็นชอบได้ตามความเหมาะสม ทั้งนี้ไม่เกินร้อยละสิบ เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

- จิรศักดิ์ รอดจันทร์. (2556). **ภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา หลักการและบทวิเคราะห์**. (พิมพ์ครั้งที่ 2) กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- บุญศรี มีวงศ์อุโฆษ. (2557). **กฎหมายรัฐธรรมนูญ**. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: เดือนตุลา.
- ปกป้อง ศรีสนิท. (2555). **การปฏิรูปกองทุนยุติธรรม**. กรุงเทพมหานคร: เป็นไท.
- พัลลภ ศักดิ์โสภณกุล. (2547) **วิวัฒนาการกฎหมายวิธีการงบประมาณและการปฏิรูประบบงบประมาณของประเทศไทย**. (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วัฒนาพานิช จำกัด.
- วิจิต แยมยิ้ม. (2560). **แนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการกองทุนยุติธรรมสำหรับประเทศไทย**. วารสารวิชาการอาชญาวิทยาและนิติวิทยาศาสตร์ โรงเรียนนายร้อยตำรวจ. 3(1), 60-72.
- อภิรดี โพธิ์พร้อม และคณะ. (2550). **ปัญหาความไม่เสมอภาคในกระบวนการยุติธรรมที่ประชาชนได้รับ**. รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์. สำนักงานศาลยุติธรรม.
- Breton, Albert. (1947). **The Economic Theory of Representative Government**. Chicago: Aldine Publishing Co.
- DC. UNODC. (2018) **Access to Legal Aid in Criminal Justice Systems in Africa**. Retrieved December 30, 2018, from https://www.unodc.org/pdf/criminal_justice/Survey_Report_on_Access_to_Legal_Aid_in_Africa.pdf
- Lindhal, W.E. (1992). **Strategic Planning for Fund Raising: How to Bring in More Money Using Strategic Allocation**. San Francisco: Jossey-Bass.
- McCarthy, John D. and Zald, Myer N. (1977). Resource Mobilization and Social Movements: A Partial Theory. **American Journal of Sociology**. 82(6), 1212 – 1241.
- Schick, Allen. (2004). Twenty-five years of budgeting reform, **OECD Journal on Budgeting**. 4(1), 81-102.
- Shah A. (2007). **Overview in Budgeting and budgetary institutions**. World Bank: Washington.
- World Justice Project. (2018) **The WJP Rule of Law Index 2017–2018 Report**. Retrieved June 30, from https://worldjusticeproject.org/sites/default/files/documents/WJP-ROLI-2018-June-Online-Edition_0.pdf

ผู้เขียน

คำนำหน้า ชื่อ – สกุล

หน่วยงาน/สังกัด

ที่อยู่ของหน่วยงาน

e-mail :

นางสาวมยุรี จำจรรัส

นิสิตปริญญาเอก คณะนิติศาสตร์ ปรีดี พนมยงค์

มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์ 110/1-4 ถนนประชาชื่น

เขตหลักสี่ กรุงเทพมหานคร 10210

numtipnumtip@yahoo.com

คำนำหน้า ชื่อ – สกุล

หน่วยงาน/สังกัด

ที่อยู่ของหน่วยงาน

e-mail :

รองศาสตราจารย์ ดร. จิรศักดิ์ รอดจันทร์

คณะนิติศาสตร์ ปรีดี พนมยงค์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์ 110/1-4 ถนนประชาชื่น

เขตหลักสี่ กรุงเทพมหานคร 10210

kaijirasak_rod@hotmail.com